

УДК 378.147:004.031.42:37

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2020-90-16>

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ІЗ ПРАВОЗНАВСТВА ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Келемен Роман Юрійович,
кандидат педагогічних наук,
викладач

Карпатський коледж
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
andrianakel@ukr.net
orcid.org/0000-0001-6299-554X

На сучасному етапі державотворення в контексті євроінтеграційного поступу України, модернізації освітньої галузі з урахуванням вимог Болонського процесу актуалізується проблема формування професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів із правознавства. Багатомірність впливів на процес становлення професіонала потребує пошуку оптимальних шляхів вирішення завдань теоретико-методологічної підготовки фахівців цього профілю. Це уможливується шляхом оптимізації професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів із правознавства, зокрема шляхом використання сучасних і дієвих інтерактивних педагогічних технологій. Проблеми вдосконалення професійної підготовки в закладах юридичної освіти, підвищення ефективності освітнього процесу вимагають не лише перегляду існуючої методики викладання дисциплін професійно-практичного циклу, а й обґрунтування і перевірки педагогічних умов, необхідних для забезпечення успішності здійснюваної діяльності.

На основі проведеного аналізу психолого-педагогічної літератури та власного педагогічного досвіду виокремлено такі педагогічні умови підготовки майбутніх молодших спеціалістів із правознавства засобами інтерактивних технологій: занурення студентів у професійно зорієнтоване мотиваційне середовище шляхом використання інтерактивних технологій; міждисциплінарна інтеграція дисциплін професійно-практичного циклу шляхом використання інтерактивних форм і методів навчання; практико зорієнтована спрямованість підготовки майбутніх молодших спеціалістів із правознавства в коледжах; активізація індивідуалізованої самоосвітньої діяльності студентів засобами інтерактивних технологій.

Використання інтерактивних методів навчання у викладанні юридичних дисциплін дає змогу відтворити і змодельовати професійну діяльність молодших спеціалістів із правознавства, стимулює, активізує й інтенсифікує навчальну діяльність і спілкування студентів, дає можливість випробувати себе в різних типах рольової поведінки, скорочує відстань між навчанням і реальними професійними ситуаціями, вчить контролювати почуття і емоції, дозволяє розширити і поглибити процес професійного самовизначення, самовдосконалення і творчого розвитку студентів.

Ключові слова: педагогічні умови, професійна підготовка, майбутні молодші спеціалісти із правознавства, професійна компетентність, інтерактивні технології, заклади юридичної освіти.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF TRAINING OF FUTURE JUNIOR SPECIALISTS IN LAW BY MEANS OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES

Kelemen Roman Yuriiiovych,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Instructor

Carpathian College
of the Open International University of Human Development "Ukraine"
andrianakel@ukr.net
orcid.org/0000-0001-6299-554X

At the modern stage of state formation in the context of Ukraine's European integration progress, modernization of educational field taking into account requirements of the Bologna Process, the problem of formation of professional competence of future junior specialists in law is actualized. The multidimensional influence on the process of becoming a professional requires finding the best ways to solve tasks of the theoretical and methodological training of specialists of this profile. It becomes possible through the optimization of vocational training of future junior specialists in law, in particular by means of using modern and effective interactive pedagogical technologies. Problems of improvement of vocational training in the institutions of legal education, improving the efficiency of the educational process requires not only revising the existing

methodology of teaching disciplines of the professional-practical cycle, but also substantiation and verification of pedagogical conditions, which are necessary for ensuring the success of ongoing activities.

Based on the analyses of psychological and pedagogical literature and own pedagogical experience it has been distinguished such pedagogical conditions of training of future junior specialists in law by means of interactive technologies: immersing students in a professionally motivated environment through the use of interactive technologies; interdisciplinary integration of disciplines of the professional-practical cycle through the use of interactive forms and methods of study; practically oriented direction of training of future junior specialists in law in colleges; activation of individualized self-educational activity of students by means of interactive technologies.

The use of interactive methods of study in teaching legal disciplines makes it possible to recreate and model professional activities of junior specialists in law, stimulates, activates and intensifies educational activity and communication of students, gives an opportunity to test yourself in different types of role behavior, reduces the distance between studying and real professional situations, teaches to control feelings and emotions, allows to expand and deepen the process of professional self-determination, self-improvement and creative development of students.

Key words: *pedagogical conditions, vocational training, future junior specialists in law, professional competence, interactive technologies, institutions of legal education.*

Вступ

На сучасному етапі розвитку суспільства виникла необхідність зміни якості і змісту професійної юридичної підготовки для підвищення конкурентоздатності українських фахівців на ринку праці. Одним із найважливіших завдань сучасної юридичної освіти є підготовка фахівців правознавства, зорієнтованих на цінності демократичного суспільства, які визнають загальнолюдські цінності та поділяють глобальну ідею соціальної справедливості та поєднаних цими ідеями в єдине професійне співтовариство.

Водночас практика традиційного навчання майбутніх фахівців правознавства на сучасному етапі розвитку України як демократичної і правової держави свідчить про те, що викладання теорії правових наук навіть кращими фахівцями не може забезпечити всього комплексу знань і умінь, особливо навчити студентів застосовувати ці знання в практичній діяльності. Наслідком таких недоліків в системі освіти є, передусім, відсутність уваги з боку потенційних роботодавців і, відповідно, складності з працевлаштуванням випускників юридичних спеціальностей (Смульська, 2014: 191).

Професійна підготовка студентів – майбутніх молодших спеціалістів із правознавства передбачає, що випускник незабаром буде конкурентоздатним фахівцем із високою мотивацією до здійснення професійних завдань, готовим до реалізації власного творчого потенціалу. Необхідність формування професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів із правознавства вимагає перегляду наявної методики викладання дисциплін спеціального блоку. Водночас у педагогічних дослідженнях сучасності, які пов'язані із проблемами вдосконалення педагогічних систем (Омельяненко, 2018; Павлишин, 2016), підви-

щення ефективності освітнього процесу, одним з аспектів є виявлення, обґрунтування і перевірка педагогічних умов, необхідних для забезпечення успішності здійснюваної діяльності.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

Успішність виокремлення педагогічних умов, на думку Е. Гусинського та І. Турчанинова, залежить від чіткості визначення кінцевої мети або результату, які повинні бути досягнуті: від розуміння того, що вдосконалення навчання, як правило, досягається шляхом реалізації не однієї, а цілої низки умов, їхньої системи; на певних етапах педагогічні умови можуть виступати як результат, досягнутий у процесі їхньої реалізації (Гусинський, Турчанинова, 2003). Надзвичайно значущим у межах дослідження є інтерпретація поняття «педагогічні умови» В. Свідовської, яка окреслює досліджувану категорію як компонент педагогічної системи, що відображає сукупність можливостей освітнього та матеріально просторового середовища, які впливають на особистісний і процесуальний аспекти цієї системи і забезпечують її ефективне функціонування і розвиток (Свідовська, 2017: 112).

На основі здійсненого аналізу науково-педагогічної літератури поняття «педагогічні умови» розглядаємо як сукупність заходів і обставин освітнього процесу, систему доцільно збудованих чинників, які сприяють формуванню професійної компетентності в майбутніх молодших спеціалістів із правознавства. Водночас для виокремлення педагогічних умов дослідження враховано об'єктивні передумови їхньої зумовленості: соціальне замовлення вітчизняної юридичної професійної школи; особливості організації процесу оцінки сту-

дентів-правознавців, які визначаються компетентнісним підходом.

2. Методологія та методи

Теоретичною та методологічною основою дослідження є фундаментальні та сучасні положення педагогічної теорії, напрацювання зарубіжних і вітчизняних науковців-педагогів та фахівців у галузі правознавства. Для досягнення мети у статті використано сукупність методів і прийомів наукового пізнання. Метод логічного узагальнення використано для теоретичного обґрунтування значущості поставлених завдань та уточнення ключових понять дослідження. За допомогою методології системного аналізу проведено дослідження підходів до виокремлення педагогічних умов підготовки майбутніх молодших спеціалістів із правознавства та визначено роль інтерактивних технологій у їхній реалізації.

Методи теоретичного узагальнення, групування і порівняння використано для визначення педагогічних умов підготовки майбутніх молодших спеціалістів з правознавства засобами інтерактивних технологій.

3. Результати та дискусії

Визначення педагогічних умов у контексті дослідження детермінована не лише сутністю та змістом професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів з правознавства, але й науковими підходами щодо формування професійної компетентності. Метою реалізації педагогічних умов є забезпечення навчально-організаційного та науково-методичного супроводу формування професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів із правознавства з метою вдосконалення професійної підготовки студентів.

Із метою визначення ефективних педагогічних умов та потребою знайти оптимальний шлях формування професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів із правознавства в межах дослідження застосовано методи обговорення й встановлення рейтингу значущості педагогічних умов. В обговоренні взяли участь викладачі коледжу при Карпатському інституті підприємництва Університету «Україна» (15 осіб), які брали участь у експериментальному дослідженні. Під час опитування викладачам пропонувалося обрати серед запропонованих 20 варіантів найефективніші, на їхню думку, педагогічні умови підготовки майбутніх молодших спеціалістів із правознавства засобами інтерактивних технологій. Узагальнивши і проранжувавши визначені експертами педагогічні умови, а також на основі цілеспрямованого і ґрунтовного аналізу наукових пошуків, у яких

визначалися та реалізовувалися різні педагогічні умови, пов'язані з проблемою підготовки майбутніх молодших спеціалістів із правознавства, конкретизовано найспецифічніші чинники, які доцільно враховувати в підготовці майбутніх молодших спеціалістів із правознавства засобами інтерактивних технологій:

1) занурення студентів у професійно зорієнтоване мотиваційне середовище шляхом використання інтерактивних технологій;

2) міждисциплінарна інтеграція дисциплін професійно-практичного циклу шляхом використання інтерактивних форм і методів навчання;

3) практико зорієнтована спрямованість підготовки майбутніх молодших спеціалістів із правознавства в коледжах;

4) активізація індивідуалізованої самоосвітньої діяльності студентів засобами інтерактивних технологій.

Так, перша педагогічна умова – занурення студентів у професійно зорієнтоване мотиваційне середовище – передбачає якісний перегляд форм, методів і змісту навчання шляхом оптимального і ефективного поєднання навчальної, навчально-методичної та науково-дослідної роботи, теорії з практикою, традиційних методів навчання з інтерактивними та інноваційними формами і методами, якісної підготовки майбутніх молодших спеціалістів з правознавства, що дозволить забезпечити гнучкість і багатоплановість, універсальність і ефективність освітнього процесу. Ефективними у цьому руслі є: просвітницька робота; проведення занять з окремих питань права для застосування в консультативній практиці, спрямованих на наочну демонстрацію варіантів вирішення ситуативних завдань, взаємодії різних суб'єктів права, знаходження нестандартних рішень зі сформованих протиріч, зародження нових ідей; інтерактивні методи (дискусії, семінари на актуальні правові теми; дидактичні, імітаційні, сюжетно-рольові, ділові ілюстративні правові навчальні ігри, що передбачають штучне моделювання певних правових ситуацій і носять інтелектуальний, пізнавальний і навчальний характер; вироблення колективного рішення за допомогою проведення «мозкової атаки», робота в малих групах; аналіз реальної проблемної ситуації).

Реалізація другої педагогічної умови – забезпечення міждисциплінарної інтеграції дисциплін професійно-практичного циклу шляхом використання інтерактивних форм і методів навчання дає змогу групувати проблемний навчальний матеріал для студентів із різним рівнем підготовки та забезпечує

індивідуальний темп навчання (Свідовська, 2017: 107); акцентування роботи викладача на консультативно-координуючих функціях. Також забезпечення міждисциплінарної інтеграції дисциплін професійно-практичного циклу уможливується шляхом використання таких завдань, як: підбір літератури з певної теми; порівняння різних позицій, підходів до однієї і тієї ж проблеми; встановлення міжпредметних зв'язків (наприклад, розгляд категорії «земля (земельні правовідносини)» в земельному праві, цивільному праві, житловому праві); підготовка рефератів, повідомлень.

Практикозорієнтовану спрямованість підготовки майбутніх молодших спеціалістів із правознавства, що визначено третьою педагогічною умовою, розглядаємо як діяльність, засновану на синтезі фундаментальної освіти і професійно-прикладної підготовки, що забезпечує: підвищення самооцінки випускників і їхньої впевненості у власних силах, що особливо важливо в період професійної адаптації; розвитку здатності студентів до самоаналізу готовності до професійної правової діяльності; створення умов для мотивації безперервного самовдосконалення і професійної самоосвіти випускника. Водночас практикозорієнтована спрямованість підготовки майбутніх молодших спеціалістів із правознавства виявляється на процесуальному рівні в умінні студентів самостійно здобувати нові юридичні знання, підкріплюючи вивчений у процесі навчання теоретичний матеріал практичними вміннями та навичками; сформованості в них професійних компетенцій, необхідних у подальшій професійній діяльності; у взаємодії наставників (викладачів і фахівців юридичного профілю) і студентів, що дозволяє удосконалювати психологічні характеристики особистості (досвід міжособистісного спілкування, увага, мислення, мотивацію тощо).

Інструментальними засобами активізація індивідуалізованої самоосвітньої діяльності студентів засобами інтерактивних технологій, що визначено четвертою педагогічною умовою, є використання: активних методів навчання, що орієнтують майбутніх молодших спеціалістів із правознавства на вияв творчості, самостійності в когнітивній та квазіпрофесійній діяльності; тренінгових технологій, що забезпечують активізацію самоперетворювальних процесів (різноманітні тренінги). Для майбутніх молодших спеціалістів із правознавства метою використання тренінгових технологій є набуття в умовах, наближених до їхньої майбутньої практичної діяльності, навичок роботи з людьми і юридичними особами (уста-

новами, організаціями, підприємствами) у вирішенні різного роду життєвих ситуацій, а також із нормативними правовими актами та іншими документами. Залежно від змісту тренінгів студенти виконують ролі «працівників державних або регіональних органів публічної влади», «державних службовців», «працівників правоохоронних органів», «учасників судового та іншого процесу» (Жалинський, 2005: 192).

Висновки

Інтеграція традиційних та інноваційних методів навчання, що становлять основу інтерактивних технологій, уможливує підвищення якості професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів із правознавства. Інтерактивні технології, що використовуються у професійній підготовці з метою формування професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів із правознавства, вносять цілеспрямовані зміни, нові аспекти у взаємини між суб'єктами освітнього процесу та сприяють:

1) створенню професійно зорієнтованого мотиваційного середовища з урахуванням особливостей професійної юридичної діяльності;

2) оволодінню моделями професійної поведінки з різними партнерами професійного співтовариства з метою ідентифікації професійно значущих зразків поведінки та моделей професійної комунікації із клієнтами та колегами;

3) реалізації механізму інтеграції правового досвіду, а також навчальної, науково-дослідницької та практичної діяльності з метою вирішення проблемних професійних завдань у квазіпрофесійних ситуаціях взаємодії в правозастосувальній та юридичній сфері;

4) рефлексії студентами отриманого досвіду професійно зорієнтованої взаємодії з метою формування професійної компетентності.

Таким чином, підготовку майбутніх молодших спеціалістів із правознавства розглядаємо як комплекс взаємопов'язаних заходів шляхом створення та реалізації педагогічних умов із використанням оптимальних інтерактивних технологій, реалізація яких спрямована на формування у студентів професійної компетентності. У контексті реалізації окреслених завдань виникає необхідність моделювання такого педагогічного процесу, розкриття методики організації освітнього процесу в юридичних навчальних закладах із використанням інтерактивних технологій під час вивчення дисциплін професійно-практичного циклу як фундаментальних у підготовці майбутніх молодших спеціалістів із правознавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гусинский Э., Турчанинова И. Введение в философию образования. Москва : ЛОГОС, 2003. 248 с.
2. Жалинский А.Э. Основы профессиональной деятельности юриста. Смоленск : Норма, 2005. 245 с.
3. Омеляненко В.В. Педагогізація підготовки майбутніх бакалаврів з правознавства системотвірний фактор морально-етичного стилю їхньої професійної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2018. Вип. 58-59. С. 431–437.
4. Павлишин О.В. Міждисциплінарні зв'язки семіотики права. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2016. № 1. С. 46–59.
5. Свідовська В.А. Формування професійної компетентності майбутніх юристів у процесі дистанційного навчання : дис. ... канд. пед. Наук : 13.00.04 ; ДЗ «Луганський нац. ун-тет ім. Т. Шевченка». Старобільськ, 2017. 460 с.
6. Смутьська А.В. Роль юридичної клінічної освіти у підготовці майбутніх правознавців до консультативної роботи з клієнтами (на прикладі юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна). *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2014. Вип. 36. С. 190–192.

REFERENCES

1. Gusinskiy E. N. & Turchaniniva, Yu, I. (2003). *Vvedenie v filosofiyu obrazovaniya* [Introduction to the philosophy of education]. Moscow: LOGOS [in Russian].

2. Zhalinskiy, A. E. (2005). *Osnovy professionalnoy deyatelnosti yurista* [Basics of a lawyer's professional activity]. Smolensk: Norma [in Russian].

3. Omelianchenko, V. V. (2018). *Pedahohizatsiia pidhotovky maibutnikh bakalavriv z pravoznavstva – systemotvirnyi factor moralno-etychnoho styliu yikhnoi profesiinoi diialnosti* [Pedagogy in the training of future bachelors in law as a framework for moral and ethical standards of their professional activity]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogy of formation of creative personality in in higher and secondary schools*, issue 58-59, 431–437 [in Ukrainian].

4. Pavlyshyn, O. V. (2016). *Mizhdystsyplinarni zvi'azky semiotyky prava* [Interdisciplinary links in the semiotic of law]. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava – Philosophical and methodological questions of law*, 1, 46–59 [in Ukrainian].

5. Svidovska, V. A. (2017). *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh yurystiv u protsesi dystantsiinoho navchannia* [Shaping the professional competence of future lawyers in the process of distance learning]. *Candidate's thesis*. Starobilsk [in Ukrainian].

6. Smulska, A. V. (2014). *Rol yurydychnoi klinichnoi osvity u pidhotovtsi maibutnikh pravoznavtsiv do konsultatsiinoi roboty z kliientamy (na prykladi yurydychnoho fakultety Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina)* [The role of legal clinical education in the training of future lawyers for consulting clients (at the example of the Law Faculty of V. N. Karazin Kharkiv National University)]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina – Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University*, issue 36, 190–192 [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 05.08.2020.
The article was received 5 August 2020.*